

KRONOSZ ÁRNYÉKA

Egy lokálpatrióta emlékezete

KOJNOK NÁNDOR

(1935–2000)

A februári havaseső gyászszerű lobogót áztatott a középső árbocon Nógrád megyeszékhelyének könyvtára előtt. A közművelődésnek szentelt épületekre és a közhivatalokra is kitűzték a fekete zászlót. Szülőföldje gyászolta ragaszkodó fiát. Megint kevesebbek lettünk valakivel, aki számított, aki jelen volt, aki alakította, tevékenyen formálta azt, amit Palóccországnak nevezünk magunkban, ekképpen dédelgetvén a hitet egy lehetséges táj hazáról, amely bizony-bizony olykor mostoha is tud hozzánk lenni.

Kojnok Nándor méltán megérdemelte azt a köztiszteletet, amit ezekben a napokban Salgótarján középületei mutattak. Azonban a barátok, ismerősök, munkatársak megrendültségének fokát a váratlan halál miatt semmilyen külsőség nem tudta érzékeltetni.

A magas, nagytestű emberek alig észrevehető, kissé görnyedt járásával talpalta végig az életét. Úgy tűnhetett – futó pillantásra –, mintha mindez csupán a cigarettázás gesztusa miatt lenne. A sietve szívott cigaretta egyidőben folyamatosan ott parázslott gömbölyded ujjai között. Jellegzetes testtartásához nyugdíjba menetele előtt nem sokkal még egy értelmezési kényszert is kiváltó furcsa, mondhatni titokzatos félmosoly is társult. Más lett a szájartása és a szeme. Ez a makacs és akaratos ember az arc közlendőket továbbító két legfontosabb eszközében teljesen átalakult. Más lett a tekintete, más lett arcizmáinak közlése. Gyakran elmerengtem ezen a változáson. A megfejtés lehetne az is, hogy mindezt az évek és a tapasztalat elvégzi mindannyiunkon. De nem így van. Látjuk magunk körül, hogy ez az általánosítás nem állja meg a helyét. Sokak mimikája torzulásról árulkodik. Az övé szelídülésről és elmélyülésről. Valami nagy belső átalakuláson kellett átesnie. Évtizedek történéseit értékelhette. Átfuthatott az emlékezetén millió apróság, és nagy történelmi fordulatok egyaránt. Az utóbbiakból olyanok mint a gyermekfejjel megélt háborús évek, vagy egyetemistaként 1956 megrendítő élménye és érett fejjel a rendszerváltás pillanata.

Megbocsátás és önvád, szegény és örömrzés, a siker édességének íze és a kudarcok keserősége változathatta egymást magányos töprengései során. Mert alapvetően irodalmár ember volt. Művész, aki nem alkot. De belül olyan érzékennyé teszi magát, hogy ezer sebből vérzik, miközben mások a testsúlyával példálózhatnak, mint hatékony védőburokkal. Ellensúlynak vélvén a külsőt a legbensőbbekkel. Nyomorult kor, korcsszemlélet. Mert vetődhetett volna bárhová, lelkületének alapjellege sehol sem lett volna más. A BEAC foci-tájaként tudta, hogy a támadót szerelni kell, a lasztit meg a hálóba kell juttatni. Harag

nincs. Végeredmény van. És jó szó, kézfogás. Ennyi. A foci ugyanis filozófia. Mint minden jó sport. Ha másként lenne, a perzsák miért rettentek volna vissza a pusztá babérkoszorúért versengő görögöktől? Se ezüst, se arany.

Kojnok Nándor is sokrétű munkája során a legnagyobbnak ezt a babérkoszorút tartotta. Vagyis igazából az elvégzendőt magát. Életrajzírójának feladata lesz, hogy ennek a munkának minden részletét feltárja.

Nekünk, a lapunknak, a Palócföldnek, alapítója, felelős szerkesztője, rovatvezetője, hívünk és barátunk volt. Mégsem könyvtárosnak vagy szerkesztőnek látom a gyász múltán. Sokkal többnek. Egy szerep kitöltőjének: a helyi kultúra mindenésének, mértéktelenül sokat bíró ígáslovának. Istenem! Hányszor terítette ki előttem a létesítendő megyei könyvtár tervrajzait, amelyek maguk is műrecek voltak, s végső megformáltságukban magukon viselték az ő szakmai javaslatait is!? A megnyitón ott álltunk a könyvtár névadójának, Balassi Bálintnak szentelt izgalmas pannóval szemben, amikor sem Pozsgay Imre, sem Kojnok Nándor nem azt bizonygatta, hogy amit megígértek, íme itt van, hanem az eredménytől maguk is meghatódva, szavakat keresve, a pénzszüke miatt elmaradt légkondicionálás hiányában izzadva, együtt örvendeztünk az európainak vélt intézmény közösségi szolgálatba állításának.

A létesítmény, ha csonkoltan is, de ma is áll. A férfi halott, a butikok és irodák szaporodnak, a könyvtár meghúzza magát. Ezt már nem élte meg. Kétkedő mosolya, miként a cigarettafüst áporodott, zárt helyen, itt lebeg fölöttünk.

Egyesek szerint a Balassi verset ő választotta a pannó közepére és nem a kitűnő művész házaspár. Valahogy elmulasztottam erről megkérdezni. Valamit mindig elmulasztunk, jóvátehetetlenül, ahogy költő barátja Baranyi Ferenc írta. Arra azonban biztattam, hogy gazdag kapcsolatrendszerének emlékeit, kezdeményezéseinek történetét feltétlenül írja meg. Éreztem a készülődését: találkozásaink alkalmával élményforgácsokat adott át. Már örökre adósunk marad. Egy okkal több, hogy emlékét ápoljuk.

Mi is áll a Balassi versben, szakaszról szakaszra fájdalmasan visszatérően? Az Idő. Aból mérték nekünk a legkevesebbet. Gyászra és szeretetre magunk lettünk képesek.

Amit végeztél, kedves Nándi, az már a helyi művelődéstörténet része. Lényed emléke a miénk, amíg élünk.

Laczkó Pál